

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૧૬૪૭૦/૨૦૨૧

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી નિરઝર એસ દેસાઈ

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા.	ના.
	હા	

=====

હિતેશકુમાર મનુભાઈ પાઠક

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર તરફે શ્રી આર.વી. દેશમુખ

સામાવાળા(ઓ) તરફે એ.જી.પી. સુશ્રી કિના કાલ્લા

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી નિરઝર એસ દેસાઈ

તારીખ:૨૨/૦૧/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. સંબંધિત પક્ષકારો તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલોની સંમતિથી, આ બાબતને આજે જ આખરી નિકાલ માટે હાથ પર લેવામાં આવી હતી.

૨. **નિયમ.** વિદ્વાન મદદનીશ સરકારી વકીલ સામાવાળા નં. ૧ થી ૩ વતી નોટિસની બજવણી મુલતવી રાખે છે.

જ્યાં સુધી સામાવાળા નં. ૪ નો સંબંધ છે, વિદ્વાન વકીલ શ્રી દેશમુખ દ્વારા આ કોર્ટના ધ્યાને લાવવામાં આવ્યું છે કે સામાવાળા નં. ૪ શાળા હવે

વહીવટદાર હેઠળ છે અને તેથી, વિદ્વાન એ.જી.પી. સામાવાળા નં. ૪ વતી રૂલની બજવણી મુલતવી રાખવાની સ્થિતિમાં હશે. આથી, વિદ્વાન એ.જી.પી. સામાવાળા નં. ૪ વતી રૂલની બજવણી મુલતવી રાખે છે

૩. હાલની અરજી મારફતે, અરજદારે અરજદારના પગાર ધોરણમાં ઘટાડો કરતા જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી, બોટાદ હાલના સામાવાળા નં. ૩ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૭/૦૮/૨૦૨૧ ના હુકમને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા માટે અરજ કરેલ છે. અરજદારે એવી સૂચના માટે પણ અરજ કરેલ છે કે અરજદાર ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષકનું પગાર ધોરણ મેળવવા માટે હકદાર છે જે તેઓ અરજી દાખલ કરતી વખતે મેળવી રહ્યા હતા. અરજદારે વધુમાં એવી જાહેરાત કરવા માટે અરજ કરેલ છે કે તેઓ તારીખ ૧૬/૦૮/૧૯૯૪ ના સરકારી ઠરાવ મુજબ ઉચ્ચતર પગાર ધોરણના લાભો મેળવવા માટે હકદાર છે.

જો કે, શરૂઆતમાં જ, વિદ્વાન વકીલ શ્રી દેશમુખે કોર્ટ સમક્ષ વાજબી રીતે રજૂઆત કરી હતી કે જ્યારે અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી તે સમયે, આ કોર્ટની સમક્ષ બેંચ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૮/૧૦/૨૦૨૧ ના પ્રથમ હુકમમાં, તેમણે એક નિવેદન આપ્યું હતું કે નવી અરજી દાખલ કરવાની સ્વતંત્રતા સાથે તેઓ ઉચ્ચતર પગાર ધોરણ મંજૂર કરવાના લાભ સંબંધિત અરજ પર ભાર મૂકતા નથી. તેથી, સદર અરજ હાલની અરજીમાં ટકી રહેતી નથી.

જ. ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાને લેતાં, વધુ ચૂકવણીની વસૂલાત અને મૂળ પગાર ધોરણ માટે અરજદારની હકદારીના સંબંધમાં માત્ર એક જ અરજ હાલની અરજીમાં ટકી રહેશે.

પ. વિવિદ્ધાન વકીલ શ્રી દેશમુખ દ્વારા જણાવવામાં આવેલ સંક્ષિપ્ત હકીકતો નીચે મુજબ છે :-

પ.૧ જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી, ભાવનગર દ્વારા જારી કરાયેલ તારીખ ૬.૧૦.૨૦૦૬ ના એન.ઓ.સી. ના અનુસંધાને, શ્રી ઢસા વીશી ગ્રામ પંચાયતે સ્થાનિક વર્તમાનપત્રમાં તારીખ ૦૮/૧૦/૨૦૦૬ ના રોજ એક જાહેર જાહેરાત બહાર પાડી હતી જેના દ્વારા કાફ્ટ શિક્ષકની જગ્યા માટે અરજીઓ મંગાવવામાં આવી હતી, અરજદારે પણ ઉપરોક્ત જગ્યા માટે અરજી કરી હતી અને યોગ્ય પ્રક્રિયા અનુસર્યા બાદ તથા ડી.ઇ.ઓ. પાસેથી મંજૂરી મેળવ્યા બાદ, અરજદારને તારીખ ૧૩.૬.૨૦૦૭ ના હુકમ દ્વારા શરૂઆતમાં રૂ. ૪૫૦૦/- ના માસિક ફિક્સ પગાર પર કાફ્ટ શિક્ષકની જગ્યા પર નિમણૂક આપવામાં આવી હતી.

પ.૨ ત્યારબાદ, સરકારે અરજદારના નિયત મહેનતાણામાં રૂ. ૪૫૦૦ થી રૂ. ૬૦૦૦ નો સુધારો કરતાં, અરજદારને પણ દર મહિને રૂ. ૬,૦૦૦ નું સદર મહેનતાણું ચૂકવવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ, પાંચ વર્ષની સેવા સફળતાપૂર્વક

પૂર્ણ થવા પર, અરજદારને નિયમિત પગાર ધોરણમાં સમાવી લેવામાં આવ્યા હતા અને તદનુસાર, જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૪.૮.૨૦૧૨ ના હુકમ દ્વારા તેમને રૂ. ૯૩૦૦ – ૩૪૮૦૦ ગ્રેડ પે રૂ. ૪૪૦૦ નું નિયમિત પગાર ધોરણ ચૂકવવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ, ૭મા પગાર પંચ મુજબ અરજદારના પગારમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો અને અરજદારને તારીખ ૧.૧.૨૦૧૬ થી લેવલ ૭ પે મેટ્રિક્સમાં મૂકવામાં આવ્યા હતા.

૫.૩ અરજદારના જણાવ્યા અનુસાર, અરજદારને નિયમિત કર્યા પછી ૧૦ વર્ષ પૂર્ણ કર્યા બાદ અને જ્યારે તેઓ રૂ. ૯૩૦૦-૩૪૮૦૦ ગ્રેડ પે રૂ. ૪૮૦૦ નું પગાર ધોરણ મેળવવાનું ચાલુ રાખતા હતા તે દરમિયાન, જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી, બોટાદ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૭.૮.૨૦૨૧ ના હુકમ દ્વારા અરજદારનું પગાર ધોરણ ઘટાડીને રૂ. ૫૨૦૦- ૨૦૨૦૦ ગ્રેડ પે ૨૮૦૦ કરવામાં આવ્યું હતું.

૬. તારીખ ૨૭.૮.૨૦૨૧ ના હુકમથી નારાજ થઈને, અરજદારે હાલની અરજી મારફતે આ કોર્ટનો આશરો લીધો હતો અને અરજી દાખલ થયા પછી, તારીખ ૨૫/૧૦/૨૦૨૧ ના અનુગામી હુકમ દ્વારા, અરજદાર પર રૂ. ૧૧,૬૦,૧૨૪/- ની રકમની વસૂલાત લાદવામાં આવી હતી. તેથી, જ્યારે પ્રથમ પ્રવેશ સુનાવણી માટે બાબત હાથ પર લેવામાં આવી ત્યારે, આ કોર્ટની

સમકક્ષ બેંચે તારીખ ૨૮/૧૦/૨૦૨૧ ના રોજ હુકમ પસાર કર્યો હતો જે નીચે મુજબ વંચાય છે :-

"૧. શરૂઆતમાં, અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી આર.વી. દેશમુખ રજૂઆત કરે છે કે તેઓ નવેસરથી દાખલ કરવાની સ્વતંત્રતા સાથે ઉચ્ચતર પગાર-ધોરણની બિન-ચૂકવણી સંબંધિત અરજ પર ભાર મૂકતા નથી.

૨. અરજદાર વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી આર.વી. દેશમુખ અને સામાવાળા રાજ્ય વતી વિદ્વાન એ.જી.પી. સુશ્રી શાહને સાંભળવામાં આવ્યા.

૩. હાલની અરજી દ્વારા, અરજદાર હાલના સામાવાળા નં. ૩ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૭.૯.૨૦૨૧ ના હુકમને પડકારે છે, જેના દ્વારા અરજદારને કોઈ તક આપ્યા વિના અને સંબંધિત હુકમમાં કોઈપણ કારણ દર્શાવ્યા વિના અરજદારને નીચલા ધોરણમાં મૂકવામાં આવ્યા છે.

૪. તે બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, સામાવાળાને તારીખ ૨.૧૨.૨૦૨૧ ના રોજ પરત આવવાપાત્ર (રિટર્નેબલ) નોટિસ જારી કરવી. વિદ્વાન એ.જી.પી. સુશ્રી શાહ સામાવાળા નં. ૧ વતી નોટિસની બજવણી મુલતવી રાખે છે.

પ. વચગાળાની રાહત તરીકે, એવી સૂચના આપવામાં આવે છે કે વિશેષ હુકમ સુધી તારીખ ૨૭.૮.૨૦૨૧ ના હુકમના અનુસંધાને અરજદાર પાસેથી કોઈ વસૂલાત શરૂ કરવામાં આવશે નહીં. બાકીના સામાવાળાઓ માટે સીધી બજવણીની પરવાનગી આપવામાં આવે છે."

૭. અરજદાર તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી આર.વી. દેશમુખે રજૂઆત કરી હતી કે જ્યાં સુધી વસૂલાતનો પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી જગદીશ પ્રસાદ સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર અને અન્ય, સિવિલ અપીલ નં. ૧૬૩૫/૨૦૧૩ ફેસલો તારીખ ૮.૮.૨૦૨૪ ના કેસમાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટના તાજેતરના ચુકાદા મુજબ, જેમાં સ્ટેટ ઓફ પંજાબ અને અન્ય વિ. રફીક મસીહ (વ્હાઈટ વોશર) અને અન્ય, ૨૦૧૫ (૪) એસ.સી.સી. ૩૩૪ ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા સહિતના ચુકાદાઓની શ્રેણીને ધ્યાને લઈને, નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે કર્મચારી તરફથી કોઈ ક્ષતિ કે ગેરમાર્ગે દોરવણી ન હોવા છતાં જ્યારે કર્મચારીને ઉચ્ચતર પગાર ધોરણ આપવામાં આવ્યું હોય ત્યારે ૧૦ વર્ષ પછી કર્મચારી પાસેથી વસૂલાત કરવાની બાબતને અમાન્ય રાખી છે. તેથી, તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે જ્યાં સુધી વસૂલાતના પાસાનો સંબંધ છે, તે સંપૂર્ણપણે આવરી લેવાયેલ છે અને તેથી, હાલની અરજી તે કારણોસર સફળ થશે.

૭.૧ શ્રી દેશમુખે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે જ્યાં સુધી રૂ. ૯૩૦૦-૩૪૮૦૦ ગ્રેડ પે રૂ. ૪૮૦૦ ના પગાર ધોરણ માટે અરજદારની હકદારીનો સંબંધ છે, તે અરજદારને શરૂઆતથી જ ચૂકવવામાં આવતું હતું અને તેથી, તે યોગ્ય રીતે ચૂકવવામાં આવતું હતું અને તેથી, જ્યારે અરજદારને તે માટે કોઈ વાજબી કારણ વિના રૂ. ૫૨૦૦-૨૦૨૦૦ ગ્રેડ પે ૨૮૦૦ ના ઘટેલા પગાર ધોરણમાં મૂકવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે સદર હુકમ પણ સંપૂર્ણપણે ભૂલભરેલો છે અને તેથી, તેને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવો જરૂરી છે.

૭.૨ જો કે, વિદ્વાન વકીલ શ્રી દેશમુખ એ દર્શાવી શક્યા ન હતા કે અરજદારને રૂ. ૯૩૦૦-૩૪૮૦૦ ગ્રેડ પે રૂ. ૪૮૦૦ ના પગાર ધોરણ માટે કઈ બાબત હકદાર બનાવશે અને કેવી રીતે રૂ. ૫૨૦૦-૨૦૨૦૦ ગ્રેડ પે ૨૮૦૦ નું પગાર ધોરણ હવે ખોટી રીતે અરજદારને ચૂકવવામાં આવી રહ્યું છે.

૭.૩ ઉપરોક્ત રજૂઆતોને ધ્યાને રાખીને, વિદ્વાન વકીલ શ્રી દેશમુખે અરજદારના પગાર ધોરણમાં ઘટાડો કરતા જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી, બોટાદ હાલના સામાવાળા નં. ૩ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૭.૯.૨૦૨૧ ના હુકમ તેમજ જેના દ્વારા વસૂલાત માંગવામાં આવી હતી તે તારીખ ૨૫/૧૦/૨૦૨૧ ના હુકમને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરીને અરજી મંજૂર કરવા માટે અરજ કરી હતી.

૮. સામાવાળાઓ તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન મદદનીશ સરકારી વકીલ શ્રીમતી કિના કલ્લાએ અરજીનો ભારપૂર્વક વિરોધ કર્યો હતો અને સામાવાળાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા પ્રત્યુત્તરમાંથી રજૂઆત કરી હતી જેમાં સામાવાળાઓએ એવી રજૂઆત કરીને અરજદારના પગારમાં કરાયેલા ઘટાડાને વાજબી ઠેરવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે કે કાફ્ટ શિક્ષક આવી જગ્યાને અનુરૂપ પગાર ધોરણ માટે હકદાર છે અને તેથી, અરજદાર ઉપરોક્ત પગાર ધોરણ માટે હકદાર ન હતા અને તેથી, અરજદારને રૂ. ૫૨૦૦- ૨૦૨૦૦ વિથ ગ્રેડ પે રૂ. ૨૮૦૦/- ના પગાર ધોરણમાં મૂકીને ઉપરોક્ત ભૂલ સુધારી લેવામાં આવી હતી. જો કે, શ્રેષ્ઠ પ્રયાસો કરવા છતાં, તેઓ એવો કોઈ ચુકાદો દર્શાવી શક્યા ન હતા જેમાં જગદીશ પ્રસાદ સિંહ ના કેસમાં વિદ્વાન વકીલ શ્રી દેશમુખ દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા ચુકાદા કરતાં વિપરીત અભિપ્રાય લેવામાં આવ્યો હોય.

૮.૧ જ્યાં સુધી વસૂલાતનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી જ્યારે અરજદારને ભૂલથી પગાર ધોરણ મંજૂર કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યારે તેની વસૂલાત કરવાનો રાજ્ય સરકારનો સંપૂર્ણ અધિકાર છે તેવી રજૂઆત કરવા સિવાય, તેમણે પોતાની દલીલ પૂર્ણ કરી હતી.

૮.૨ જો કે, તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે પગાર ધોરણ નક્કી કરવામાં આ પ્રકારની કહેવાતી ભૂલો રાજ્ય સરકાર દ્વારા અસંખ્ય કેસોમાં ધ્યાને આવી છે અને તેથી, જો કોર્ટ યોગ્ય માને તો કસૂરવાર અધિકારીઓ સામે કાયદા અનુસાર યોગ્ય પગલાં લેવા માટે રાજ્ય સરકારને નિર્દેશ આપી શકાય છે. આથી, તેમણે અરજી ફગાવી દેવા માટે અરજ કરી હતી.

ઉપરોક્ત રજૂઆતો સિવાય, વિદ્વાન એ.જી.પી. દ્વારા અન્ય કોઈ રજૂઆતો કરવામાં આવી ન હતી.

૯. મેં સંબંધિત પક્ષકારો તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા છે અને દસ્તાવેજોનું અવલોકન કર્યું છે. જ્યાં સુધી વસૂલાતના પાસાનો સંબંધ છે, જેમાં વિદ્વાન એ.જી.પી. શ્રીમતી કદા પછા કોઈ વિપરીત નિર્ણય દર્શાવી શક્યા નથી અને આથી, હું વસૂલાતના સદર પાસાની ચર્ચા પહેલાં કરી શકું છું.

૧૦. રાજ્ય સરકારનો એવો કેસ નથી કે પાંચ વર્ષની સેવા સફળતાપૂર્વક પૂર્ણ થવા પર, અરજદાર તરફથી કોઈ ગેરમાર્ગે દોરવાણીના કારણે અરજદારને રૂ. ૯૩૦૦-૩૪૮૦૦ ગ્રેડ પે રૂ. ૪૪૦૦ ના નિયમિત પગાર ધોરણમાં સમાવી લેવામાં આવ્યા હતા અને તેથી, ઉપરોક્ત પાસાને ધ્યાને લેતાં તેમજ વાદગ્રસ્ત હુકમ પોતે ધ્યાને લેતાં, જે દર્શાવે છે કે અરજદારને નિયમિત પગાર ધોરણ ભૂલથી આપવામાં આવ્યું હતું અને એ હકીકતને ધ્યાને લેતાં કે જિલ્લા

શિક્ષણાધિકારી, બોટાદ હાલના સામાવાળા નં. ૩ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૭.૯.૨૦૨૧ નો વાદગ્રસ્ત હુકમ એવું આક્ષેપિત કરતો નથી કે અરજદાર તરફથી કોઈ ગેરમાર્ગે દોરવણીના કારણે તેમને સદર પગાર ધોરણ આપવામાં આવ્યું હતું, વસૂલાત સંબંધે અરજદારના કેસને ઉપરોક્ત હકીકત ધ્યાનમાં રાખીને વિચારવો જરૂરી છે.

૧૧. ઉપરોક્ત હકીકતને ધ્યાને લેતાં, જગદીશ પ્રસાદ સિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર અને અન્ય (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનો, વિશેષ કરીને ફક્ત ૨૧ થી ૨૪ જોવાની જરૂર છે જે નીચે મુજબ વંચાય છે :—

"૨૧. અમે દ્રઢપણે માનીએ છીએ કે કર્મચારીના પગાર ધોરણમાં ઘટાડો કરવાનો અને વધારાની રકમ વસૂલ કરવાનો રાજ્ય સરકાર દ્વારા લેવામાં આવેલો કોઈપણ નિર્ણય પશ્ચાતવર્તી અસરથી અને તે પણ લાંબા સમયના અંતરાલ પછી લાગુ કરી શકાય નહીં. સૈયદ અબ્દુલ કાદિર અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર અને અન્ય, ના કેસમાં આ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે જ્યારે ટૂંકા સમયગાળામાં વધારાની અનધિકૃત ચૂકવણી ધ્યાનમાં આવે છે, ત્યારે માલિક માટે તેની વસૂલાત કરવાનું ખુદ્દું રહેશે. તેનાથી વિપરીત, જો લાંબા સમયગાળા માટે ચૂકવણી કરવામાં આવી હોય, તો કોઈપણ વસૂલાત કરવી અન્યાયી ગણાશે. સૈયદ અબ્દુલ

કાદિર (ઉપર મુજબ) ના સંબંધિત ફકરાઓ નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવ્યા છે :-

(૨૦૦૯) ૩ એસસીસી ૪૭૫

"૫૭. આ કોર્ટે, શ્રેણીબદ્ધ નિર્ણયોમાં, મહેનતાણા/ભથ્થાઓની વધારાની ચૂકવણીની વસૂલાત સામે રાહત આપી છે જો (એ) વધારાની રકમ કર્મચારી તરફથી કોઈ ગેરમાર્ગે દોરવાની અથવા છેતરપિંડીના કારણે ચૂકવવામાં આવી ન હતી, અને (બી) જો આવી વધારાની ચૂકવણી માલિક દ્વારા પગાર/ભથ્થાની ગણતરી માટે ખોટો સિદ્ધાંત લાગુ કરીને અથવા નિયમ/હુકમના ચોક્કસ અર્થઘટનના આધારે કરવામાં આવી હતી, જે ત્યારબાદ ભૂલભરેલું હોવાનું જણાયું છે.

૫૮. વસૂલાત સામેની રાહત અદાલતો દ્વારા કર્મચારીઓના કોઈપણ અધિકારના કારણે નહીં, પરંતુ સામ્યતા (ઈક્વિટી) ના આધારે, જો વસૂલાતનો આદેશ આપવામાં આવે તો કર્મચારીઓને જે મુશ્કેલી પડશે તેમાંથી મુક્ત કરવા માટે ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરીને આપવામાં આવે છે. પરંતુ, જો કોઈ આપેલ કેસમાં, એ સાબિત થાય છે કે કર્મચારીને જાણ હતી કે મળેલી રકમ લેણી રકમ કરતાં વધુ હતી અથવા ખોટી રીતે ચૂકવવામાં આવી હતી, અથવા એવા કિસ્સાઓમાં જ્યાં ખોટી ચૂકવણીના ટૂંકા સમયમાં ભૂલ ધ્યાને આવી હોય અથવા સુધારી લેવામાં આવી હોય, ત્યારે આ બાબત ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિના ક્ષેત્રમાં હોવાથી, અદાલતો કોઈપણ ચોક્કસ કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર, વધુ ચૂકવાયેલી રકમની વસૂલાત માટે આદેશ આપી શકે છે.

૫૯. નિઃશંકપણે, અપીલકર્તા શિક્ષકોને જે વધારાની રકમ ચૂકવવામાં આવી છે તે તેમના તરફથી કોઈ ગેરમાર્ગે દોરવાણી અથવા છેતરપિંડીના કારણે ન હતી અને અપીલકર્તાઓને એ બાબતની પણ કોઈ જાણ નહોતી કે તેમને જે રકમ ચૂકવવામાં આવી રહી હતી તે તેઓ જે માટે હકદાર હતા તેના કરતાં વધુ હતી. અહીં એ ઉદ્દેશ કરવો અસ્થાને નહીં ગણાય કે નાણા વિભાગે, તેની વળતી સોગંદનામામાં સ્વીકાર્યું હતું કે આ તેમના તરફથી થયેલી સાચી ભૂલ (બોનાફાઇડ મિસ્ટેક) હતી. કરવામાં આવેલી વધારાની ચૂકવણી તેમને લાગુ પડતા નિયમના ખોટા અર્થઘટનનું પરિણામ હતું, જેના માટે અપીલકર્તાઓને જવાબદાર ઠેરવી શકાય નહીં. તેના બદલે, સમગ્ર ગૂંચવણ બિહાર સરકારના સંબંધિત અધિકારીઓની નિષ્ક્રિયતા, બેદરકારી અને ક્ષતિના કારણે હતી. અપીલકર્તા શિક્ષકો વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે મોટાભાગના લાભાર્થીઓ કાં તો નિવૃત્ત થઈ ગયા છે અથવા તેના આરે છે. હાલના કેસની વિશિષ્ટ હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને અને અપીલકર્તા શિક્ષકોને કોઈપણ મુશ્કેલી ટાળવા માટે, અમારો એવો મત છે કે અપીલકર્તા શિક્ષકોને જે રકમ વધુ ચૂકવવામાં આવી છે તેની કોઈ વસૂલાત થવી જોઈએ નહીં." (ભારપૂર્વક જણાવેલ)

૨૨. એ જ રીતે, આ કોર્ટે આઈ.ટી.સી. લિમિટેડ વિ. સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ અને અન્ય, માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું :-

(૨૦૧૧) ૭ એસ.સી.સી. ૪૯૩ "૧૦૮. અમે સેવા ન્યાયશાસ્ત્રમાંથી એક ઉદાહરણ આપી શકીએ છીએ, જ્યાં કંઈક અંશે સમાન સંજોગોમાં કર્મચારીને રાહત આપવા માટે સામ્યતાના સિદ્ધાંતનો વારંવાર ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. જ્યાં કર્મચારીને લેણી થતી પગાર અથવા અન્ય

મહેનતાણું માલિક દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે અને ચૂકવવામાં આવે છે, અને ત્યારબાદ માલિકને જણાય છે, (સામાન્ય રીતે ઓડિટ ચકાસણી પર) કે નિયમોનો અમલ કરતા અધિકારીઓ દ્વારા લાગુ નિયમોની ખોટી સમજણના કારણે વધુ ચૂકવણી કરવામાં આવી છે, અદાલતોએ નિર્દોષ કર્મચારીઓ, જેઓ આવા ખોટા અર્થઘટનથી લાભ મેળવ્યા હતા, તેમની મુશ્કેલી ઘટાડવા માટે ભૂતકાળની વધારાની ચૂકવણીની વસૂલાત સંબંધે મર્યાદિત રાહત આપવાની જરૂરિયાતને માન્યતા આપી છે." (ભારપૂર્વક જણાવેલ).

૨૩. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ અને અન્ય વિ. રફીક મસીહ (વ્હાઈટ વોશર) અને અન્ય, ના કેસમાં આ કોર્ટે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું :—

"૧૮. મુશ્કેલીની એવી તમામ પરિસ્થિતિઓને પૂર્વધારણા કરવી શક્ય નથી કે જે વસૂલાતના મુદ્દે કર્મચારીઓને લાગુ પડશે, જ્યાં માલિક દ્વારા તેમની હકદારી કરતાં વધુ ચૂકવણી ભૂલથી કરવામાં આવી હોય. ભલે ગમે તે હોય, ઉપર સંદર્ભિત નિર્ણયોના આધારે, અમે સરળ સંદર્ભ તરીકે, નીચેની કેટલીક પરિસ્થિતિઓનો સારાંશ આપી શકીએ છીએ, જેમાં માલિકો દ્વારા કરવામાં આવતી વસૂલાત કાયદામાં અમાન્ય રહેશે:

(૧) વર્ગ ૩ અને વર્ગ ૪ સેવા (અથવા જૂથ સી અને જૂથ ડી સેવા) ના કર્મચારીઓ પાસેથી વસૂલાત.

(૨) નિવૃત્ત કર્મચારીઓ, અથવા કર્મચારીઓ કે જેઓ વસૂલાતના આદેશના એક વર્ષની અંદર નિવૃત્ત થવાના છે, તેમની પાસેથી વસૂલાત.

(૩) કર્મચારીઓ પાસેથી વસૂલાત, જ્યારે વસૂલાતનો આદેશ જારી કરવામાં આવે તે પહેલાં, પાંચ વર્ષથી વધુ સમયગાળા માટે વધારાની ચૂકવણી કરવામાં આવી હોય.

(૪) એવા કિસ્સાઓમાં વસૂલાત જ્યાં કર્મચારી પાસે ખોટી રીતે ઉચ્ચતર જગ્યાની ફરજો બજાવવાની માંગ કરવામાં આવી હોય, અને તે મુજબ ચૂકવણી કરવામાં આવી હોય, ભલે તેઓ વાજબી રીતે નીચલી જગ્યા સામે કામ કરવા માટે જરૂરી હોવા જોઈતા હતા.

(૨૦૧૫) ૪ એસ.સી.સી. ૩૩૪ (૫) અન્ય કોઈપણ કેસમાં, જ્યાં કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચે છે કે, જો કર્મચારી પાસેથી વસૂલાત કરવામાં આવે તો, તે એટલી હદે અન્યાયી અથવા કઠોર અથવા મનસ્વી હશે, જે માલિકના વસૂલ કરવાના અધિકારના સામ્યતાપૂર્ણ સંતુલન કરતાં ઘણી વધારે હશે." (ભારપૂર્વક જણાવેલ)

૨૪. તાજેતરમાં, થોમસ ડેનિયલ વિ. સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય, માં આ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે રાજ્ય ૧૦ વર્ષના વિલંબ પછી ભૂતપૂર્વ કર્મચારીને ચૂકવવામાં આવેલી વધારાની રકમ વસૂલ કરી શકે નહીં."

૧૨. નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા ઉપરોક્ત અવલોકનોને ધ્યાને લેતાં, જેના દ્વારા વધારાની રકમની વસૂલાત સંબંધિત સમગ્ર કાયદાને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો છે, હાલના કેસની હકીકતો ઉપરોક્ત સંદર્ભિત નિર્ણય દ્વારા સંપૂર્ણપણે આવરી લેવાયેલ છે અને તેથી, શ્રી આર.જે.એચ. હાઈસ્કૂલ, ઢસા ના આચાર્ય દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૫/૧૦/૨૦૨૧ નો હુકમ ટકી

શકે તેમ નથી અને તેથી, તેને તદનુસાર કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવે છે.

૧૩. હવે પછીનો પ્રશ્ન એ થશે કે શું ડી.ઈ.ઓ., બોટાદ દ્વારા અરજદારના પગાર ધોરણને રૂ. ૯૩૦૦-૩૪૮૦૦ ગ્રેડ પે રૂ. ૪૪૦૦ થી ઘટાડીને રૂ. ૫૨૦૦-૨૦૨૦૦ ગ્રેડ પે રૂ. ૨૮૦૦ કરતો તારીખ ૨૭.૯.૨૦૨૧ નો પસાર કરેલ હુકમ કાયદેસરનો હુકમ કહી શકાય કે નહીં. અલબત્ત, સદર વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા અરજદારને નીચલા પગાર ધોરણમાં મૂકવામાં આવ્યા છે, જો કે, પ્રત્યુત્તરમાંથી જોઈ શકાય છે તેમ, કર્મચારીનું અનુરૂપ પગાર ધોરણ તે કર્મચારીની લાયકાત અને કર્મચારી દ્વારા ધારણ કરાયેલ જગ્યા મુજબ હશે અને અરજદાર ક્રાફ્ટ શિક્ષકની જગ્યા ધરાવતા હોવાથી ક્રાફ્ટ શિક્ષકનું અનુરૂપ પગાર ધોરણ રૂ. ૫૨૦૦-૨૦૨૦૦ ગ્રેડ પે રૂ. ૨૮૦૦ છે અને તેથી, અરજદારને તેમની હકદારી મુજબ સાચા પગાર ધોરણમાં મૂકવાની સામાવાળાઓની કાર્યવાહી ગેરકાયદેસર હુકમ કહી શકાય નહીં. સદર હુકમ દ્વારા, માત્ર સામાવાળાઓએ સુધારાત્મક પગલાં લીધા છે અને તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલી ભૂલને સુધારવાનો પ્રયાસ કર્યો છે.

૧૪. વધુમાં, મેં એ હકીકત પણ ધ્યાનમાં લીધી છે કે તારીખ ૨૭.૯.૨૦૨૧ ના હુકમને અરજદાર દ્વારા પડકારવામાં આવ્યો હોવા છતાં, દલીલો મારફતે કે દલીલોના ક્રમ દરમિયાન કોઈ વાજબીપણું આગળ આવતું નથી અને આ કોર્ટ

સમક્ષ એવું દર્શાવવા માટે કંઈ નહોતું કે વાસ્તવમાં અરજદાર રૂ. ૫૨૦૦-૨૦૨૦૦ ગ્રેડ પે રૂ. ૨૮૦૦ ના ઘટેલા પગાર ધોરણ સામે રૂ. ૯૩૦૦-૩૪૮૦૦ ગ્રેડ પે રૂ. ૪૪૦૦ ના પગાર ધોરણ માટે હકદાર હતા. અરજદાર રૂ. ૯૩૦૦-૩૪૮૦૦ ગ્રેડ પે રૂ. ૪૪૦૦ ના પગાર ધોરણ માટે હકદાર છે તે વાજબી ઠેરવવા માટે કોઈ સામગ્રીની ગેરહાજરીમાં, આવી રજૂઆત સ્વીકારી શકાય નહીં અને તેથી, ડી.ઇ.ઓ., બોટાદ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ અરજદારના પગાર ધોરણને રૂ. ૯૩૦૦-૩૪૮૦૦ ગ્રેડ પે રૂ. ૪૪૦૦ થી ઘટાડીને રૂ. ૫૨૦૦-૨૦૨૦૦ ગ્રેડ પે રૂ. ૨૮૦૦ કરતો તારીખ ૨૭.૯.૨૦૨૧ નો વાદગ્રસ્ત હુકમ કાયદેસરનો હુકમ કહી શકાય અને આ કોર્ટ દ્વારા કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી. તેથી, તારીખ ૨૭.૯.૨૦૨૧ ના હુકમને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવાની અરજદારની અરજ સ્વીકારી શકાય નહીં અને સદર અરજ નકારી કાઢવામાં આવે છે.

૧૫. ઉચ્ચતર ગ્રેડ પે સ્કેલ આપવા સંબંધિત અન્ય અરજો પર અરજદાર દ્વારા ભાર મૂકવામાં આવ્યો ન હોવાથી, જે આ કોર્ટની સમક્ષ બેંચ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૮/૧૦/૨૦૨૧ ના હુકમમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે, સદર અરજોને ધ્યાને લેવાનો કોઈ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો નથી.

૧૬. પરિણામે, અરજી અંશતઃ મંજૂર કરવામાં આવે છે. શ્રી આર.જે.એચ. હાઈસ્કૂલ, ઢસા, જિલ્લો ભાવનગર ના આચાર્ય દ્વારા રૂ. ૧૧,૬૦,૧૨૪/- ની

રકમ વસૂલ કરવા માંગતો તારીખ ૨૫/૧૦/૨૦૨૧ નો પસાર કરેલ હુકમ કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવે છે અને સામાવાળાઓને અરજદારને ખોટો પગાર ધોરણ નક્કી કરતી વખતે અરજદારને વધારાની ચૂકવણી પેટે ચૂકવવામાં આવેલી કોઈપણ રકમની વસૂલાત કરવાથી રોકવામાં આવે છે. વધુમાં, જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી, બોટાદ હાલના સામાવાળા નં. ૩ દ્વારા અરજદારના પગાર ધોરણમાં ઘટાડો કરતા તારીખ ૨૭.૯.૨૦૨૧ ના પસાર કરેલ હુકમમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવતો નથી અને અરજદાર સદર પગાર ધોરણ અને તેને અનુરૂપ પગાર ધોરણ મેળવવાનું ચાલુ રાખશે.

આ તબક્કે, વિદ્વાન વકીલ શ્રી દેશમુખે રજૂઆત કરી હતી કે વર્ષ ૨૦૨૩ માં, અરજદારે સામાવાળા નં. ૪ શાળામાંથી રાજીનામું આપ્યું છે અને અન્ય શાળામાં મુખ્ય શિક્ષક (હેડ માસ્ટર) તરીકે જોડાયા છે. જો કે, આ અરજી માત્ર ઉપર સંદર્ભિત બે વાદગ્રસ્ત હુકમો પૂરતી જ મર્યાદિત હોવાથી, આ અરજીમાં માંગવામાં આવેલી અરજો ઉપરાંત કોર્ટ કંઈ કહી શકે નહીં અને તેથી, અરજદારનું રાજીનામું હાલની અરજીના ગુણદોષને અસર કરશે નહીં.

ઉપરોક્ત હદ સુધી રૂલ સંપૂર્ણ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

(ન્યાયમૂર્તિ શ્રી નિરઝાર એસ. દેસાઈ)

સાવરિયા

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.